HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רבי יהודה היא. דלמר לאו הכא מכלל לממר לאו הוא: **שרוע.** הוא שאחת מעיניו [ו] גדולה ואחת קטנה וכן שאר מבריס: **קלוט.** שפרסומיו קלוטות: **נדבה תעשה אותו.** לדמיו הקדישהו לבדק הבית ונמלר להעלות קרבן לא ירלה. וכתב אותו אותו אחת נעל מוס אחת מתפים לקדושת בדק הבית ואין אחת מתפים תמידים הרשויין למזבח לבדק הבית: **וידבר ה' וגו'.** בתחלת הפרשה כתיב: **לא נאמר בדברים.** ונוטריקון לממר: **לאו אמור.** אמור להן איש מישור לאו בדברים והכא גבי פסח נמי כתיב בתחלת הפרשה [ז] ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר: **האישכורן.** לשון שבירה שמשאבר הקרקע ויש בקעים שהמים נאספים ושוהין בתוכן ואין נגלעין ומחמילין: **הכי גרסינן הא דנפישי דקו הא דלא נפישי דלא קו.** כשהן מרוחות הן נקוות אל מקום אחד ואין נגלעות מהר ומחמילות וכשהן מועטות לא קו: **שלנו.** גלילה מפני שבימי ניסן המעיינות חמין שעדיין יעות הגשמים הן כדאמרינן בפי שהיה (נקמן לד:) בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולו של רקיע לפיכך כל העולם נוען ומעיינות חמין הלכך מלינן בגלילה ומלטנינן: **דרשה רבי מאנה.** ובגלון הקודש היו דורשין וכסנורין השומעין שמיס שלו הוא לומר: **דציפו.** מרגוס של גנו [ח] **דציפו** [ט]: **לא נחמה.** לפי שחוס השמש מחממה: **ולא נחמי חמה.** בימים שהוחמו בחמה וכ"ש בחמי האור: **הגרופים מן המולייר.** דוד גדול של נחושת ותלוי על האור כל שעה ונחושתו עכה ופפי כשהין שם אור מים שבשוליו חמים או פושרין: **גרופים.** לשון שיריים שממלין מנחושתו של שוליו: **ולא פגיה ידה מן הקנור.** כלומר תהא עושקת בצלק כל שעה: **שמקטפת בו.** טחה פיי המרכה בשים: **שמלננת בו ידיה.** לחותן שמקטפת בהן מתחממות מחוס ידיה והעיסה: **עכרה ונפה.** בחמין: **לא נפבקעו מופרזות.** ומע"ג דתנא אין לותתין הכא נמי ל"ש הוחיל ואתו רוחין שלא החמיר בחמין שם לא בימי שיאור ולא בימי שידוך: **מחיפא מחיפיגהו.** כולם מריגה אחת מריגתה מעוס דנחדא ליקורא דרבנן תנא שם עבר מותר בהילה בעית למיתר נמי בכולהו: **הילא דאיתמר.** בהדיא דלא קנסינן ליה לימתר ויכיל דלא ליתמר ולכך עברה ונפה בחמין קרובה למזיד היתה ואפור ולא דמי לנציקות של נכרים דלמרינן (לעיל דף מ.) [י] ממלא לחם כריסו מהן דהכא בעינן למיקנסה לעברה לדרבנן. מעשה אורג מתרגמין עובד מחי (שמות כח):

הדרן עלך כל שעה

ואלו עוברין. עליהן בגל ירלה ובגל ימנת. וכולהו מפרש להו בגמרא [ע"ב] זיעוס וזומן וקולן ועמילן: **שבשיטי נשים.** בגמרא [שם] מפרש: **מין דגן.** ממשה מיני חיטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון: **ואין בהן כרת.** שם אלכן לאלו יש בהלילתן. ובגמרא [מנ.] ילים לה כולה: **גמ' מטמטם.** לשון סתימה: **מסמא את העיניס משום מילחא.** מלה קדומית יש שמסמא את העיניס כשנוגע במלח וחוזר ונוגע בעין: **נפיוטי דחלבא.** מיפג"ח: **קומניחא דחומא.** עיפושא פת שמתעפת לאחר זמן בתוך הכומה: **וכופפין את הקומה.** כלומר מתיפין כומו: **ירק חי.** כגון כריסין ובצלס וחזרין כשאוכל מהן הרבה תמיד: **דסמידא**

לאמר לימד על כל הפרשה שהיא בלאו א]. נרלה לר"י דהיינו דוקא בהנך דכריס לאיס בהו לאו הכא מכלל עשה [א] אבל שאר דכריס לא:

הדרן עלך כל שעה

ואלו עוברין בפסח. פ"ק בעבור עליהן בגל ירלה ובגל ימנת. וגם ריב"ג מדקדק מלשון עוברים דמשמע [ב] עוברין מן העופ ואין נרלה לר"ת דמשמע דכל הנך מרבינן מכל מחמלת לא תאכלו [ג] ואפילו בהילה לא הוה מיחייב אי לאו דרבי"ח קרא ומהיכי תיתי בל ירלה ובל ימנת ונרלה לר"ת דאלו עוברין [ד] פי' האוכלין ועוברין היינו מעל השולחן דלאו בני מיכל נינהו אבל בל ירלה ליכא [ה]:

רבי אלי'עזר אומר אף תבשיטי נשים. היינו [ו] ממן נוקסה [ז] ואפילו הוי ממן דגן גמור על ידי תערובות מ"מ מדקאמר לף משמע דמודה לת"ק וכגמרת אמרי' דלכי אלי'עזר סבר נוקסה בעיניס בלא כלום [ח] לכן נרלה דגרס רבי אלעזר אחד מיינייהו או בתמני' או בגמרא:

פפ

ואלו עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי וזומן של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים ר"א אומר אף תבשיטי נשים זה הכלל כל שהוא ממין דגן הרי זה עובר בפסח [ט] הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת. גמ' ת"ר שלשה דברים נאמרים בכותח הבבלי מטמטם את הלב ומסמא את העינים ומכחיש את הגוף מטמטם את הלב משום נסיובי דחלבא ומסמא את העינים משום מילחא ומכחיש את הגוף משום קומניתא דאומא [י] ת"ר ג' דברים מרבין הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין [יא] אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם אלו הן [יב] פת קיבר ושכר חדש וירק [יג] חי ת"ר שלשה דברים ממעטין את הזבל וזוקפין את הקומה ומאירין את העינים אלו הן פת נקייה בשר שמן ויין ישן פת נקייה דסמידא

רבי יהודה היא [ו] דתניא [ו] שור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו [א] אותו אתה מתפים לבדק הבית ואי אתה מתפים תמימים לבדק הבית מכאן אמרו כל המתפים תמימים לבדק הבית עובר בעשה אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין ת"ל [ב] וידבר ה' אל משה לאמר לימד על כל הפרשה כולה שיהא בלא תעשה דברי רבי יהודה [ג] אמר לו רבי לבר קפרא מאי משמע אמר לו דכתיב לאמר לא נאמר בדברים בי רב אמרי לאמר לאו אמור: [ד] מי תשמישו של נחתום וכו': תני חדא שופכין במקום מדרון ואין שופכין במקום האישבורן ותניא אידך שופכין במקום האישבורן לא קשיא הא דנפישי דקו הא דלא נפישי דלא קו אמר רב יהודה אשה לא תלוש אלא במים שלנו דרשה רב מתנה בפפוניא למחר איתיו כולי עלמא חצבייהו ואתו לגביה ואמרו ליה הב לן מיא אמר להו אנא [ה] במיא דביתו אמרי [ו] דרש רבא [ז] אשה לא תלוש בחמה ולא בחמי חמה ולא במים הגרופין מן המולייר [ח] ולא תגביה ידה מן התנור עד שתגמור את כל הפת (וצריך) [ט] שני כלים אחד שמקטפת בו ואחד שמצננת בו את ידיה איבעיא להו עברה ולשה מהו [י] מר זוטרא אמר מותר רב אשי אמר אסור אמר מר זוטרא מנא אמינא לה דתניא [יא] אין לותתין השעורין בפסח ואם לתת נתבקעו אסורים לא נתבקעו מותרין ורב אשי אמר [יב] אטו כולהו חדא [יג] מחיתא מחיתינהו היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר:

הדרן עלך כל שעה

ואלו [יד] עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי וזומן של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים ר"א אומר אף תבשיטי נשים זה הכלל כל שהוא ממין דגן הרי זה עובר בפסח [טו] הרי אלו באזהרה ואין בהן משום כרת. **גמ'** ת"ר שלשה דברים נאמרים בכותח הבבלי מטמטם את הלב ומסמא את העינים ומכחיש את הגוף מטמטם את הלב משום נסיובי דחלבא ומסמא את העינים משום מילחא ומכחיש את הגוף משום קומניתא דאומא [טז] ת"ר ג' דברים מרבין הזבל וכופפין את הקומה ונוטלין [יז] אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם אלו הן [יח] פת קיבר ושכר חדש וירק [יט] חי ת"ר שלשה דברים ממעטין את הזבל וזוקפין את הקומה ומאירין את העינים אלו הן פת נקייה בשר שמן ויין ישן פת נקייה דסמידא

קפו א מיי' פ"ה מהל' עירכין הלכה ו:
קפו ב מיי' פ"ה מהל' ממן הלכה טז סמג לאוין עט טור שו"ע או"ח סימן תנט סעיף ד:
קפו ג מיי' שם הלכה יא טור שו"ע או"ח סימן תנח סעיף ג:
קפו ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע או"ח סימן תנח סעיף ג:
קצא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
קצא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
קצב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
א ח מיי' פ"ד מהלכות ממן הלכה ח סמג לאוין עט טוש"ע או"ח סימן תמב סעיף ג:
ב ט מיי' פ"ק מהלכות ממן הלכה ו:

מוסף רש"י

כל המתפים תמימים לבדק הבית עובר בעשה. לאפוי עשה דלמרינן ומי אמר מקדיש תמימים, דהיינו לאו הכא מכלל עשה ועשה דוחה (תמורה ז:). **לא נאמר בדברים.** כלומר בהיפוך פרשה (שם). **לאו אמור.** כלומר הכי אמר הקב"ה לאו אמור לכם ליעשה, אלא אמור להם הכא, לפי שבני אהרן פרשה עוברין בלאו שבכל התורה (שם). **שופכין במקום מדרון.** שהוא מקום גבוה ומשופע ששופכין ואינם נקוים (האזהרה ח"א סי' פו). **לא תלוש.** בפסח (יומא כח:). **חדא מחיתא מחיתינהו.** וכי בתלינהו אחת מרגמה לכולם, לשון עובד מחי (שמות לט כב: מעשה אורג) דתיקון דבר קלי לו לחיני לחיגא, שמקדר את דבריו (חולין נח:).

הדרן עלך כל שעה

רבינו חננאל

לר' יהודה היא, דתניא רשור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו, פירוש אותו שהוא בעל מום אתה מתפיסו נדבה לבדק הבית ואי אתה מתפיס תמימים לבדק הבית אלא לנדר אתה מתפיס תמימין, מכאן אמרו כל המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה, דלאו הבא מכלל עשה עשה הוא, ואין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין, ת"ל וידבר ה' אל משה לאמר, לימד על הפרשה כולה שהיא בלאו דברי ר' יהודה. א"ל ר' לבר קפרא, והיכן אתה מוצא בזה הפסוק לאו, אמר ליה דכתיב לאמר, לא יומרו דברים, מכאן למדנו כל

תורה אור השלם

1. וְשׁוֹר וְשֶׂה שָׁרוּעַ וְקָלוּט עֹבָדָה תֵּעָשֶׂה אֹתוֹ וְלִבְדֹּר לֹא יֵרָצֶה:
ויקרא כב כג
2. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
ויקרא כב א

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה היכא לימתר וכו' דאמרן אדם ממלא כריסו מהן: (ב) תוס' ד"ה ואלו וכו' מלשון עוברים דמשמע ר"ב פירוש מלא קמתר עוברין עליהס: (ג) בא"ד וגרסה לר"ת ואלו עוברין פי' (האוכלין) תז"מ וע"ב ס"ק האוכלך: (ד) ד"ה ר' אלעזר וכו' היינו ממך עוקפה. ר"ב ולפי זה מוסיף ר"ש ולמ"ק [דוקא עוקפה] בעיניס ולר"ת לף עוקפה [ע"ש תערובות] ולפי זה ממך דגן גמור ע"י תערובות [מוסיף] ר"ש ולפיהן מכשיטי נשים [דלמ] הוי רלויים לגלילה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה לאמר לימד על כל הפרשה שהיא בלאו. ר"ב עיין מגמות לף ר"ש תוס' ד"ה לף כלן וכו' ולוק:

לעזי רש"י

מישג"א מי-גבינה, נסיוב החלב.

מוסף תוספות

א. דומיא דהך ברייתא. מי הכ"ן. ב. והיינו דוקא לאכילה דבאכילה איירי קרא. תוס' הרא"ש. ג. הואיל והוי כי תערובת. תוס' שמנן לעיל ב. ד. פי', ר"א מוסיף את"ק אפילו נוקשא ע"י תערובת. מי הכ"ן. ה. ותכשיטי נשים מפרש בגמרא שטופלות אותן בסולת. תוס' שמנן.

המימר ממה שכתוב ואפילו עשה עובר בלאו שהרי המיר. בבי רב אמרי כן פירושו, לאמר לא אמר, כלומר על כל מצוה שבתורה גזר עליהן בלאו. **מי תשמישו של נחתום** ישפכו, מפני שהן (נקיין) [נקוין] ומחמיצין פירורי העיסה הנגררים מן הסיס שנשתמש בהן, כמו שרוחץ אותם נקוין ומחמי. ואוקימנא אי נפישי דקו וקיימו נשפכין במקום מדרון, ואי לא נפישי אלא נבלעין במקומן שופכין אפילו במקום האשבורן. **אמר רב יהודה.** אין לשון אלא במים השאובין מאתמול ולנו בלילה, דאינון מיא בייתי ונצטננו הרבה. **דרש רבא** אין לשין בחמה ולא בחמין ולא אפילו במים שהוחמו בחמה ולא במים גדופין. ויש אומרים גדופין כדכתיב נחל קישון גרפם, כלומר משוכין לשעה. **ולא תגביה יד** מן התנור. כלומר לא תניח הפת מוטל ותעסוק בדבר אחר עד שתדביקו ועד שתגמור את הפת בתנור. ויש אומרים לא תגביה ידה עד שתדביקו בתנור. וצריכה שני כלים במים, אחת שמקטפת בו הפת בתוך התנור. ואחת שמצננת ידיה. **עברה** ולשה בחמין או במים גרופין או באלו כלן מאי, ופשט רב אשי אם עברה ולשה אסור וקיימא לן כוותיה. **הדרן עלך כל שעה**

ואלו עוברין בפסח כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי וגו'. כלומר אף על פי שאילו ששנינן כמו שכר המדי וחומץ האדומי וכיוצא בהן, והוא שיש בהן מים, אבל אין בהן מים לא דמי פירות אין מחמיצין. כותח הבבלי אסור בפסח משום קומניתא דאומא, דהיא חמץ פת ניקודים, ואסור לאכלו בבשר משום נסיובי דחלבאו, פי' [מי חלב]. פירוש ריפתא ספסקא. פסולת הסלת, הוא פת קיבר.